תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · נביאים

מצודת ציון על מלכים א

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על מלכים א

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-מלכים-א/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 9
פסוק א 9
פסוק ב 9
פסוק ד 9
פסוק ט 9
פסוק יד 9
פסוק טז 9
פסוק כא 9
פסוק כב 9
פסוק ל 9
פסוק לג 9
פסוק לו 9
פסוק לח 9
פסוק לט 10
פסוק מא 10
פסוק מב 10
פסוק מה 10
פסוק נא 10
פסוק נב 10
פרק ב 10
פסוק ז 10
פסוק ח 10
פסוק טז 10
פסוק כד 10
פסוק כה 10
פסוק כו 10
פסוק כז 11
פסוק ל 11
פסוק לו 11
פסוק מ 11
פסוק מה 11
פרק ג 11
פסוק ט 11
פסוק יא 11
פסוק טו 11
פסוק יז 11
פסוק כא 11
פסוק כה 11
פסוק כו 11
פרק ד 12
פסוק ה 12
פסוק ז 12
פסוק יא 12
פסוק יב 12
פסוק יג 12
פרק ה 12
פסוק ג 12
פסוק ד 12
פסוק ו 12
פסוק ז 12
פסוק ח 13
פסוק י 13
פסוק יג 13
פסוק יח 13
פסוק כ 13
פסוק כג 13
פסוק כה 13
פסוק כט 13
פסוק ל 13
פסוק לא 13
פסוק לב 14
פרק ו 14

פסוק א 14
פסוק ג 14
פסוק ד 14
פסוק ה 14
פסוק ו 14
פסוק ז 14
פסוק ח 15
פסוק ט 15
פסוק י 15
פסוק טו 15
פסוק טז 15
פסוק יח 15
פסוק יט 15
פסוק כ 15
פסוק כא 15
פסוק כב 16
פסוק כג 16
פסוק כה 16
פסוק כט 16
פסוק לא 16
פסוק לב 16
פסוק לד 16
פסוק לה 16
פסוק לו 16
פסוק לז 16
פסוק לח 17
פרק ז 17
פסוק ב 17
פסוק ג 17
פסוק ד 17
פסוק ה 17
פסוק ט 17
פסוק יד 17
פסוק טו 17
פסוק יז 17
פסוק יח 17
פסוק יט 18
פסוק כ 18
פסוק כב 18
פסוק כד 18
פסוק כו 18
פסוק כז 18
פסוק כח 18
פסוק כט 18
פסוק ל 18
פסוק לב 18
פסוק לג 19
פסוק לד 19
פסוק לו 19
פסוק לז 19
פסוק מ 19
פסוק מא 19
פסוק מב 19
פסוק מה 19
פסוק מו 19
פסוק מט 19
פסוק נ 20
פרק ח 20
פסוק ב 20
פסוק ה 20
פסוק ז 20
פסוק יב 20
פסוק יג 20
פסוק יט 20

פסוק כו 20
פסוק כז 20
פסוק לא 21
פסוק לה 21
פסוק לו 21
פסוק לז 21
פסוק לח 21
פסוק מב 21
פסוק מו 21
פסוק מז 21
פסוק מח 21
פסוק נא 21
פסוק נז 21
פסוק נט 22
פסוק סג 22
פסוק סד 22
פרק ט 22
פסוק א 22
פסוק ז 22
פסוק ח 22
פסוק יא 22
פסוק יג 22
פסוק טו 22
פסוק יט 22
פסוק כא 22
פסוק כב 22
פסוק כג 23
פסוק כה 23
פסוק כו 23
פרק י 23
פסוק ב 23
פסוק יא 23
פסוק יב 23
פסוק טו 23
פסוק טז 23
פסוק יז 23
פסוק יח 24
פסוק יט 24
פסוק כא 24
פסוק כב 24
פסוק כה 24
פסוק כו 24
פסוק כז 24
פסוק כח 24
פרק יא 24
פסוק ב 24
פסוק ה 24
פסוק ט 25
פסוק יא 25
פסוק יד 25
פסוק יט 25
פסוק כ 25
פסוק כד 25
פסוק כה 25
פסוק כח 25
פסוק ל 25
פסוק לד 25
פסוק לו 25
פסוק לח 25
פסוק לט 25
פרק יב 26
פסוק ד 26
פסוק ו 26
פסוק ז 26

פסוק יא 26
פסוק טו 26
פסוק יח 26
פסוק יט 26
פסוק לג 26
פרק יג 26
פסוק ג 26
פסוק ו 26
פסוק ז 26
פסוק יג 27
פסוק יד 27
פסוק כא 27
פסוק כב 27
פסוק כט 27
פסוק ל 27
פסוק לא 27
פסוק לג 27
פסוק לד 27
פרק יד 27
פסוק ב 27
פסוק ג 27
פסוק ז 28
פסוק ט 28
פסוק י 28
פסוק יד 28
פסוק טו 28
פסוק טז 28
פסוק יז 28
פסוק יט 28
פסוק כב 28
פסוק כג 28
פסוק כד 28
פסוק כז 29
פסוק כח 29
פרק טו 29
פסוק ד 29
פסוק יב 29
פסוק יז 29
פסוק יט 29
פסוק כג 29
פסוק כז 29
פרק טז 29
פסוק ב 29
פסוק ג 29
פסוק יח 30
פסוק כד 30
פסוק לד 30
פרק יז 30
פסוק א 30
פסוק ג 30
פסוק ד 30
פסוק י 30
פסוק יא 30
פסוק יב 30
פסוק יד 30
פסוק טו 30
פסוק יז 31
פסוק כ 31
פסוק כא 31
פרק יח 31
פסוק ד 31
פסוק ה 31
פסוק י 31
פסוק יז 31

פסוק כא 31
פסוק כג 31
פסוק כו 31
פסוק כז 31
פסוק כח 32
פסוק כט 32
פסוק ל 32
פסוק לב 32
פסוק לג 32
פסוק לח 32
פסוק מ 32
פסוק מב 32
פסוק מג 32
פסוק מד 32
פסוק מה 32
פסוק מו 32
פרק יט 33
פסוק ב 33
פסוק ד 33
פסוק ו 33
פסוק ט 33
פסוק י 33
פסוק יא 33
פסוק יב 33
פסוק יג 33
פסוק יט 33
פסוק כ 33
פסוק כא 33
פרק כ 34
פסוק ו 34
פסוק ח 34
פסוק י 34
פסוק יא 34
פסוק יג 34
פסוק כד 34
פסוק כו 34
פסוק כז 34
פסוק כט 34
פסוק לג 34
פסוק לה 35
פסוק לז 35
פסוק לח 35
פסוק מ 35
פסוק מב 35
פסוק מג 35
פרק כא 35
פסוק ב 35
פסוק ו 35
פסוק ח 35
פסוק טו 35
פסוק יט 35
פסוק כג 36
פסוק כה 36
פסוק כו 36
פסוק כז 36
פרק כב 36
פסוק ג 36
פסוק ט 36
פסוק יא 36
פסוק יז 36
פסוק יט 36
פסוק כב 36
פסוק כד 36
פסוק כה 36

פסוק כז 36
פסוק ל 37
פסוק לו 37
פסוק לח 37
פסוק לט 37
פסוק מה 37
פסוק מז 37
פסוק נ 37

פרק א

פסוק א
יחם. מלשון חמימות:

פסוק ב
סכנת. מחממת, כמו (קהלת י ט) בוקע עצים יסכן בה:

פסוק ד
ידעה. הוא כינוי למשכב:

פסוק ט
ומריא. שור פטם:

אבן הזוחלת. נקרא כן על שם שהיו המים זוחלין ונגרים סמוך לה:

פסוק יד
ומלאתי. ענין השלמה:

פסוק טז
ותקד. כפפה הקדקוד:

פסוק כא
חטאים. הוא מענין חסרון, וכן (שופטים כ טז) קולע אל השערה ולא יחטיא:

פסוק כב
עודנה. מלשון עדיין:

פסוק ל
תחתי. במקומי:

פסוק לג
הפרדה. הוא הבא מן הסוס והחמור:

גיחון. שם נחל, והוא השלוח, כן תרגם יונתן:

פסוק לו
אמן. הוא ענין בקשה על קיום הדבר:

פסוק לח
והכרתי והפלתי. תרגם יונתן: וקשתיא וקלעיא:

על גיחון. אל גיחון:

פסוק לט
קרן. כלי עשוי דמות קרן:

פסוק מא
הקרואים. המזומנים להסעודה, כמו (שמואל א ט יג) אחרי כן יאכלו הקרואים:

הקריה. העיר:

פסוק מב
איש חיל. אדם מעולה ומזורז:

פסוק מה
ותהם. מלשון המיה:

פסוק נא
כיום. כעת, כי יום הוא כמו עת, והכ"ף באה לאמתת הדבר, כמו (בראשית כה לא) מכרה כיום:

פסוק נב
משערתו. משער ראשו:

פרק ב

פסוק ז
קרבו אלי. קרבו אותי:

פסוק ח
קללני. מלשון קלות ובזיון:

נמרצת. חזקה, כמו (מיכה ב י) וחבל נמרץ:

פסוק טז
שאלה. ענין בקשה:

פסוק כד
הכינני. הכין אותי:

פסוק כה
ויפגע. ענין מכת מות, כמו (שמואל ב א טו) גש פגע בו:

פסוק כו
התענית. מלשון עינוי וצער:

פסוק כז
למלא. ענין השלמה:

פסוק ל
ענני. מלשון עניה ותשובה:

פסוק לו
אנה ואנה. לכאן ולכאן:

פסוק מ
ויחבוש. ענין תקון האוכף, כמו (שם יז כג) ויחבוש את החמור:

פסוק מה
נכון. מתוקן:

פרק ג

פסוק ט
שומע. רצה לומר: מבין:

הכבד. הרבה, כמו (שמות יב לח) מקנה כבד מאוד:

פסוק יא
יען. בעבור:

פסוק טו
ויקץ. ענין הערה משינה:

פסוק יז
בי. הוא ענין בקשה:

פסוק כא
ואתבונן. ענין הסתכלות בעיון רב, וכן (ישעיהו יד טז) עליך יתבוננו:

פסוק כה
גזרו. חתכו:

פסוק כו
נכמרו. נתחממו, כמו (איכה ה י) עורנו כתנור נכמרו, והוא ענין חמלה וכן (בראשית מג ל) נכמרו רחמיו:

פרק ד

פסוק ה
הנצבים. הממונים, כמו (שמואל א יג ג) נציב פלשתים:

פסוק ז
וכלכלו. ענין הספקת הצורך, כמו (שמואל ב יט לג) והוא כלכל את המלך:

פסוק יא
דאר. מחוז דאר, וכן (יהושע וז יא) שלשת הנפת:

פסוק יב
מעבר. מצד:

פסוק יג
חבל. המחוז תקרא חבל, כי בחבל תחלק נחלה, וכן (שם יט ט) מחבל בני יהודה:

ארגוב. שם האדם, אשר משל בה מאז, וכן (דברים ג ד) כל חבל ארגוב:

פרק ה

פסוק ג
בריאים. שמנים, כמו (שופטים ג׳:י״ז וז) ועגלון איש בריא:

רעי. רועים במרעה:

מאיל צבי ויחמור. הם שמות מיני חיות טהורות:

וברברים אבוסים. עופות הבאים מארץ ברבריא, והיו מפוטמות על האבוס, והוא המקום המיוחד להאכילם, ודוגמתו (ישעיהו א ג) וחמור אבוס בעליו:

פסוק ד
רדה. מושל, כמו (תהלים קי ב) רדה בקרב אויביך:

מכל עבריו. מכל צדדיו:

פסוק ו
ארות. אבוס בעליו (ישעיהו א ג), תרגומו: אורויא דמרוהי:

פרשים. הם הרגילים מאד ברכיבה:

פסוק ז
יעדרו. יחסרו, כמו (שם מ כו) איש לא נעדר:

פסוק ח
ולרכש. שם מין בהמה ממהרת לרוץ, וכן (אסתר ח יד) רוכבי הרכש:

פסוק י
ותרב. מלשון רבוי:

פסוק יג
האזוב. שם עשב מה:

בקיר. בכותל:

הרמש. הם השרצים הנמוכים קצרי הרגל הרוחשים בארץ, כמו (בראשית א כו) הרמש הרומש על הארץ:

פסוק יח
הניח. מלשון מנוחה:

אין שטן. אין מקטרג:

פגע. ענין פגישה, וכן (שם כח יא) ויפגע במקום:

פסוק כ
הלבנון. שם יער:

פסוק כג
דברות. ענינו קורות קשורות יחד להנהיג אותם דרך המים, כי וינהג את הצאן (שמות ג א), תרגומו: ודבר, וכן (ישעיהו ה יז) ורעו כבשים כדברים:

פסוק כה
כתית. עשוי מזיתים כתושים, שהוא יותר טוב מהעשוי מזיתים טחונים:

כה יתן. כן היה נותן:

פסוק כט
סבל. ענין משא, כמו (שם י כז) יסור סבלו מעל שכמך:

חוצב. כן נקרא כריתות האבנים ממקום גדולם, כמו (שם ה ב) וגם יקב חצב בו:

פסוק ל
משרי הנצבים. כמו משרים הנצבים:

הרדים. המושלים ונוגשים:

פסוק לא
יקרות. כבדות ומקשיות:

גזית. מלשון גזיזה, ורוצה לומר: מסותתות ביושר:

פסוק לב

ויפסלו. ענין השואת והחלקת פני האבנים, כמו (שמות לד א) פסל לך:

בוני. אומני בנין:

והגבלים. אנשי גבל, שהיו אומנים בקיאים, כמו שכתוב (יחזקאל כז ט) זקני גבל וגו' מחזיקי בדקך:

פרק ו

פסוק א

זיו. ענין זוהר ונוגה, כי מנוגה נגדו (שמואל ב כב יג), תרגומו: מזיו יקריה, וחודש אייר נקרא זיו, על שם זוהר הפרחים והנצנים הנראים אז בארץ:

פסוק ג

והאולם. הוא כמו בית שער:

פסוק ד

חלוני. כמו חלונות:

שקופים. ענין הבטה, כמו (בראשית כו ח) וישקף אבימלך:

אטומים. סתומים, כמו (ישעיהו לג טו) אוטם אזנו:

פסוק ה

קיר. כותל:

יציע. שם חדר מה, ונקרא יציע וצלע, יציע היה נקרא, על שם שהוא מקום צנוע, וצלע היה נקרא, על שם שהוא בצלע בצד, הבית:

ולדביר. בית קדש הקדשים קרויה דביר, על שם שהדבור יוצא משם, ואף המחיצה המפסקת בינה להההיכל קרויה דביר, כמו בית קדש הקדשים עצמה:

פסוק ו

והתיכונה. האמצעית:

מגרעות. מלשון גרעון:

פסוק ז

מסע. מלשון הסעה ועקירה:

ומקבות. הוא הפטיש החד בראשו האחד, ובו פוסלין את האבנים:

פסוק ח
ובלולים. הם עמודים חלולים, ובהחלל עשוי מעלות סביב סביב, והעולה בו מקיפו סביב, והוא מלשון (פסחים לד א) לול קטן היה בין הכבש למזבח:

פסוק ט
ויכלהו. השלימו:

ויספון. ענין כסוי התקרה, וכן (חגי א ד) לשבת בבתיכם ספונים:

גבים. כענין גומות ובורות, כמו (מלכים ב ג טז) עשה הנחל הזה גבים גבים:

ושדרות. כמו וסדרות, בסמ"ך:

פסוק י
על כל הבית. סמוך ונשען לכל הבית:

את הבית. עם הבית:

פסוק טו
מביתה. מבפנים:

בצלעות. ענינו נסרים ולוחות:

קירות הספון. תקרה המכסה:

פסוק טז
מירכתי. בסוף:

לדביר. היא המחיצה המפסקת בין ההיכל לבית קדש הקדשים:

פסוק יח
מקלעת. ענין ציורים, וכן תרגום יונתן: וגלף, וכן (שמות כח יא) תפתח את שתי האבנים, תרגומו: תגלוף:

פקעים. ציור פרי מה, וכן (מלכים ב ד לט) פקועות שדה:

ופטורי. ענין פתיחה, כמו (שמות יג יב) פטר רחם:

צצים. פרחים, ורוצה לומר: ציורי פתיחת הפרחים:

פסוק יט
לתתן. כמו לתת, והנו"ן נוספת:

פסוק כ
סגור. רוצה לומר: הנסגר בכור הצורף לטהרו מסיג:

פסוק כא
ויעבר. הוא התרגום של בריחים:

ברתוקות. בשלשלאות, כמו (ישעיהו מ יט) ורתוקות כסף:

פסוק כב
תום. נשלם:

פסוק כג
כרובים. צורת תינוק להם, כי תנוק הוא 'רביא' בלשון ארמי (סוכה ה ב) עצי שמן תרגם יונתן: דאעי זיתא:

פסוק כה
וקצב. ענין חתוך וכריתה, כמו (מלכים ב ו ו) ויקצב עץ, ורוצה לומר: שוים כאלו נחתכו כאחת:

פסוק כט
פתוחי. ענין חקיקה, כמו (שמות כח יא) פתוחי חותם:

ותמרות. ציורי אילני תמר:

פסוק לא
ואת פתח. כמו ולפתח, וכן (ויקרא טז טו) ועשה את דמו, ומשפטו: לדמו:

האיל. עמודי המזוזות נקראים אילים, כמו (יחזקאל מ ט) ואיליו שתים אמות, ואמר מזוזות, לתוספת ביאור בשמות נרדפים, כמו (דניאל יב ב) אדמת עפר:

פסוק לב
וירד. ענין רקוע ושטיחה, כמו (תהלים קמד ב) הרודד עמי תחתי:

פסוק לד
צלעים. ענין צד ועבר, כמו (שמות כו כ) ולצלע המשכן:

גלילים. מלשון גלגל ואופן, כמו (אסתר א ו) על גלילי כסף:

קלעים. ציורים, או הוא כמו צלעים בחלוף הקו"ף בצד"י, וכן ההיפוך (תהלים סח יז) למה תרצדון, ורוצה לומר: תרקדון:

פסוק לה
המחקה. מלשון חקיקה:

פסוק לו
טורי. שורות, כמו (שמות כח יז) ארבעה טורים:

גזית. מסותתות ביושר:

פסוק לז
בירח. בחודש:

פסוק לח
בול. הוא חשוון, שבו נובלין וכומשין עלי האילנות:
כלה. נשלם:

פרק ז

פסוק ב
הלבנון. שם היער:

פסוק ג
הצלעות. הנסרים:

פסוק ד
ושקפים. חלונות אשר ישקיפו ויביטו דרך שם:
ומחזה. אף הוא ענין חלון, אשר יחזו ויראו דרך בה:

פסוק ה
שקף. חלון:

פסוק ט
יקרות. כבדות ומקשיות או מכובדות וחשובות:
מגוררות במגרה. מגרה היא כלי ברזל מלאה פגימות, ועל כי יחתכו בו העצים דרך גרירה, נקרא מגרה, וכן (שמואל ב יב לא) וישם במגרה:

פסוק יד
חורש. אומן:

פסוק טו
ויצר. מלשון צורה:
וחוט. חבל וקו:

פסוק יז
שבכים. כעין ענפים, כמו (שם יח ט) שובך האלה:
שבכה. כעין מעשה רשת:
גדלים. קלועים ושזורים, כמו (דברים כב יב) גדילים תעשה לך:
שרשרות. שלשלאות:

פסוק יח
על ראש הרמונים. סמוך לראש הרמונים:

פסוק יט
שושן. שם צמח, ועל שהוא תמיד בת ששת עלין, קרויה שושן:
באולם. עיקר שם אולם הונח על כיפת התקרה, כן אמרו רבותינו ז"ל (עירובין קב א, רש"י ד"ה כיפי דארבא):

פסוק כ
הבטן. אמר דרך שאלה על חלל העמוד, וכן (יונה ב ג) מבטן שאול, ורוצה לומר: חלל עומק השאול:

פסוק כב
ותתום. ענין השלמה:

פסוק כד
ופקעים. דמות פקועות שדה, והוא שם פרי מה, ובדברי הימים (ב ד ג) נאמר: ובקרים, כי עשו בהם צורות ראשי בקרים:

פסוק כו
בת. שם מדת הלח, ובה שלש סאין:
יכיל. יחזיק, כמו (לקמן ח סד) קטן מהכיל:

פסוק כז
המכונות. רוצה לומר: בסיס ומקום מושב:

פסוק כח
השלבים. כעין יתדות, וכן (שמות כו יז) שתי ידות לקרש האחד משלבות:

פסוק כט
כן. בסיס:
ליות. ענין חיבור, כמו (בראשית כט לד) ילוה אישי:
מורד. מלשון רדידה ושטיחה:

פסוק ל
וסרני. לוחות, והוא הפוך מן נסרי, וכמו כבש כשב:
פעמותיו. זויותיו, כמו (שמות כה יב) על ארבע פעמותיו:
כתפת. יקראו כן על כי יסבלו הכיור, ככתף הסובל משא:
לכיור. עשוי כעין דוד גדול:

פסוק לב
וידות. הם הנתחבים בנקבי האופנים, ובהם יתגלגלו:

פסוק לג
וגביהם. הם אמצעית האופנים, אשר בהם הנקבים, וקרוי גב, כי כששוכב האופן בארץ, המקום הזה הוא הגבוה מכל האופן:
וחשוקיהם. הם העגולים הגדולים סביבות האופנים, החוגרים זרועות האופן, כמו (שם כז יא) וחשוקיהם כסף, שהוא ענין חגורה:
וחשוריהם. הם זרועות האופן, הקושרים העיגול הגדול לאמצעית האופן שבו הנקב, כמו (שמואל ב כב יב) חשרת מים, שהוא ענין קשירה:

פסוק לד
פנות. זויות:

פסוק לו
ויפתח. וחקק:
כמער. ענין חבור ודבוק, כמו (תהלים לז לה) ומתערה כאזרח רענן:

פסוק לז
לכלהנה. כמו לכלהן (לכולן):

פסוק מ
הכירות. הסירות, כמו (שמואל א ב יד) והכה בכיור:
היעים. המכבדות, לגרף בהם הדשן, וכן (ישעיהו כח יז) ויעה ברד:
המזרקות. הספלים המקבלים בו הדם לזריקה:

פסוק מא
וגלת. כן יקרא חלק התחתון מהכתר, כי מעשהו כספל, כמו (זכריה ד ב) וגלה על ראשה:

פסוק מב
על פני. רוצה לומר: בגובה, על שם שהפנים הוא בגובה האדם:

פסוק מה
הסירות. הם הכיורות שזכר, וכן (שם יד כ) והיו הסירות בבית ה':
ממורט. צחה ובהירה, כמו (יחזקאל כא יד) הוחדה וגם מורטה:

פסוק מו
בככר. במישור:

פסוק מט
והפרח. קבוצת פרחי המנורה:
והנרות. עשוים כעין בזיכין, ובהם משימין השמן והפתילות:

והמלקחים. הצבתים ילקחו בהם הפתילות למושכם ולהניחם על מקום הראוי:

פסוק נ
והספות. כלים כעין כדים, כי תרגם יונתן: קולין, וכן (בראשית כד טו) וכדה על שכמה, תרגם אונקלוס: וקולתה:

והמזמרות. כלי זמר:

והכפות. הבזיכין שבהם הלבונה:

והמחתות. כלים לחתות בהם האש על הקטורת:

והפותות. הם העשויות להציב בהן צירי הדלתות, לסבב אילך ואילך, ובמשנה (כלים פרק יא משנה ב) והפותה שתחת הציר:

פרק ח

פסוק ב
האתנים. ענין חוזק, כמו (במדבר כד כא) איתן מושבך:

פסוק ה
הנועדים. ענין וועד ואסיפה, וכן (שם טז יא) הנועדים על ה':

עליו. כמו אליו:

פסוק ז
ויסכו. מלשון סכך:

בדיו. מוטות, לשאת בהם הארון:

פסוק יב
בערפל. עב הענן:

פסוק יג
זבול. מדור, כמו (ישעיהו סג טו) מזבול קדשך:

פסוק יט
מחלציך. הם המתנים, והוא כינוי לאבר המשגל על היותו סמוך להם:

פסוק כו
יאמן. מלשון אמונה:

פסוק כז
האמנם. בה"א התימה, רצה לומר: האמת:

יכלכלוך. ענין החזקה, כמו (לעיל ז כו) אלפים בת יכיל:

אף כי. הוא כענין כל שכן וקל וחומר, וכן (יחזקאל טו ה) אף כי אש אכלתהו:

פסוק לא

ונשא. ענין חוב, כמו (ישעיהו כד ב) כאשר נושא בו:

אלה. ענין קללת השבועה, כמו (במדבר ה כא) בשבועת האלה:

פסוק לה

בהעצר. בהמנע:

תענם. מלשון עניה ותשובה:

פסוק לו

תורם. תלמדם, כמו (ישעיהו כח ט) יורה דעה:

פסוק לז

שדפון. ענין לקות הזרע עד לא נגמר הבשול:

ירקון. היא הכספת פני התבואה, ונהפך לירקון:

חסיל. מין ארבה:

יצר. מלשון מצור:

מחלה. מלשון חולי:

פסוק לח

נגע לבבו. רצה לומר: עון וחטא:

פסוק מב

הנטויה. מלשון הטיה:

פסוק מו

ואנפת. ענין כעס, כמו (שם יב א) אודך כי אנפת בי:

ושבום. מלשון שביה:

פסוק מז

ושבו. מלשון תשובה:

פסוק מח

אשר שבו. מלשון שביה:

פסוק נא

כור. שם כלי, יתיכו בה זהב וכסף, כמו (משלי יז ג) וכור לזהב:

פסוק נז

יטשנו. ענין עזיבה, וכפל הדבר במלות שונות:

פסוק נט
משפט. ענין צורך, וכן (שמות כא ט) כמשפט הבנות יעשה לה:

פסוק סג
ויחנכו. התחלת הדבר ושיעמוד בה משם ואילך, קרויה החנכה בלשון מקרא:

פסוק סד
מהכיל. מהחזיק, כמו (לעיל ז כו) אלפים בת יכיל:

פרק ט

פסוק א
חשק. ענין תאוה:

פסוק ז
ולשנינה. ענין דבור, כמו (דברים ו ז) ושננתם לבניך ורצה לומר: יספרו מהם:

פסוק ח
ישום. ענין תמהון, כמו (איוב וז ח) ישומו ישרים:

ושרק. קול הבא בקבוץ השפתים, קרויה שריקה, והדרך לעשותה בעת יראו חורבן דבר חשוב, וכן (מיכה ו טז) ויושביה לשרקה:

פסוק יא
נשא. סבל המשא ההיא:

פסוק יג
אחי. אוהבי ורעי:

כבול. מלשון (תהלים קמט ח) בכבלי ברזל:

פסוק טו
דבר המס. צורך המס:

פסוק יט
המסכנות. האוצרות, כמו (שמות א יא) ויבן ערי מסכנת:

ערי הרכב. להניח בהן מרכבות:

פסוק כא
להחרימם. להכריתם:

פסוק כב
ושלישיו. גבוריו ונכבדיו, כמו (שם טו ד) ומבחר שלישיו:

פסוק כג
הרודים. המושלים ונוגשים:

פסוק כה
אתו. עם המזבח, רוצה לומר: עליו:

פסוק כו
ואני. ספינה:

פרק י

פסוק ב
בחיל. עושר וקנינים, כמו (ירמיהו יז ג) חילך וכל אוצרותיך:
כבד. ענין רבוי:
יקרה. חשובה:

פסוק יא
אלמוגים. הוא מין עץ יקר וחשוב:

פסוק יב
מסעד. משען:

פסוק טו
התרים. הם הסוחרים הקטנים המחפשים ומרגלים אחר סחורה לקנות במקום הזול, והוא מלשון (במדבר יג טו) לתור את הארץ:
ומסחר הרוכלים. רוצה לומר: ומן סוחרי הרוכלים, והם מוכרי הבושם, כמו (שיר השירים ג ו) מכל אבקת רוכל:
מלכי הערב. הם הערביים:
ופחות. שלטונים, כמו (חגי א יד) פחת יהודה:

פסוק טז
צנה. מלבוש ממתכת, יקיף כל הגוף להציל ממכת חרב, כמו (תהלים ה יג) כצנה רצון תעטרנו:
שחוט. נמשך, כמו (ירמיהו ט ז) חץ שחוט לשונם, ורוצה לומר: זהב טוב נמשך כשעוה:

פסוק יז
מגנים. הוא שם כלי, עשוי לאחוז ביד בעת המלחמה להגן בו, וגם יש מגן עשוי מעור שלוק, האמור בתחילת שמואל ב (א כא):

פסוק יח
שן. שן הפיל:
מופז. טוב ומזוקק ומבהיק, וכן (שיר השירים ה יא) כתם פז:

פסוק יט
מעלות. מדרגות:

פסוק כא
סגור. הנסגר בכור, לצרפו להסיר הסיג:
למאומה. לכלום:

פסוק כב
שנהבים. הוא שן הפיל:
וקפים. הוא הקוף הנזכר בדברי רבותינו ז"ל (יומא כט ב), ודומים הם בצורותיהם לבני אדם:
ותוכיים. הם העופות היפות מאוד בנוצותיהם בחלוף המראות, והוא הטווס:

פסוק כה
ושלמות. ומלבושים:
ונשק. כלי זיין, כמו (ישעיהו כב ח) נשק בית היער:

פסוק כו
וינחם. מלשון הנחה:

פסוק כז
כשקמים. שם אילן גרוע ושפל, כמו (שם ט ט) שקמים גדעו:
בשפלה. בעמק:

פסוק כח
במחיר. ענין ערך הדבר ושוויו כמו (שמואל ב כד כד) אקנה מאותך במחיר:

פרק יא

פסוק ב
אכן. באמת:

פסוק ה
מלכום. הוא מולך:
שקץ. כנהו בלשון גנאי, והוא ענין תעוב:

פסוק ט
ויתאנף. מלשון אף וכעס:

פסוק יא
יען. בעבור:

פסוק יד
שטן. מקטרג, להסית אנשיו ללחום בו:

פסוק יט
הגבירה. המלכה:

פסוק כ
ותגמלהו. ענין הפרדת היונק משדי אמו, כמו (בראשית כא ח) ביום הגמל:

פסוק כד
גדוד. חיל אנשים:

פסוק כה
ויקץ. מאס, כמו (שם כז מו) קצתי בחיי:

פסוק כח
ויפקד. ענין מנוי וגזברות, כמו (שם לט ה) מאז הפקיד אותו:
סבל. משא המס:

פסוק ל
ויתפוש. ואחז:

פסוק לד
אשיתנו. אשימנו, כמו (תהלים יב ו) אשית בישע:

פסוק לו
ניר. כמו נר:

פסוק לח
נאמן. מתקיים, כמו (שמואל ב ז טז) ונאמן ביתך:

פסוק לט
ואענה. מלשון עינוי ויסורין:

פרק יב

פסוק ד
עולנו. אמר במשל, מעול ההושם בצואר הבהמה:

פסוק ו
את פני. לפני:

פסוק ז
ועניתם. מלשון עניה ותשובה:

פסוק יא
העמיס. ענין הטענת משא, כמו (בראשית מד יג) ויעמוס איש על חמורו:
יסר. מלשון יסורין והכאה:
בשוטים. הוא כעין שבט, כמו (משלי כו ג) שוט לסוס:
בעקרבים. מין קוצים, כמו (יחזקאל ב ו) ואל עקרבים אתה יושב:

פסוק טו
סבה. ענין הקפת הדבר והגורם לה:

פסוק יח
וירגמו. השלכת האבנים נקראת רגימה:
התאמץ. מלשון אומץ, רוצה לומר: התחזק:

פסוק יט
ויפשעו. מרדו, כמו (מלכים ב ח כב) ויפשע אדום:

פסוק לג
בדא. ענין המצאת הכזב, כמו (נחמיה ו ח) מלבך אתה בודאם:

פרק יג

פסוק ג
מופת. אות:

פסוק ו
חל. ענין בקשה, כמו (שמות לב יא) ויחל משה:

פסוק ז
וסעדה. אכול סעודה:

מתת. מתנה, כמו (קהלת ה יח) מתת אלהים היא:

פסוק יג
חבשו. ענין תקון האוכף:

פסוק יד
האלה. שם אילן מה:

האתה. בה"א השאלה:

פסוק כא
מרית. מלשון מרי ומרד:

פסוק כב
נבלתך. אף גוף מת צדיק נקרא נבלה, וכן (ישעיהו כו יט) נבלתי יקומון:

פסוק כט
אל החמור. על החמור:

פסוק ל
הוי. הוא ענין לשון יללה:

פסוק לא
עצמותיו. זכר העצמות במקום הגוף, כי הם מוסדי הגוף:

פסוק לג
ימלא את ידו. הוא ענין חנוך, כמו (שמות כט ט) ומלאת יד אהרן:

פסוק לד
לחטאת. ענין חסרון, כמו (לעיל א כא) והייתי אני ובני שלמה חטאים:

ולהכחיד. להכרית, כמו (שמות ט טו) ותכחד מן הארץ:

ולהשמיד. ענין כליון:

פרק יד

פסוק ב
והשתנית. מלשון שנוי:

פסוק ג
בידך. עמך וברשותך:

ונקודים. פת יבש מתובל בתבלין, על כי המה מנוקדים ומנומרים ממראה התבלין:

ובקבוק. כלי שפיו צר, וכן (ירמיהו יט א) וקנית בקבוק:

פסוק ז
הרמותיך. מלשון תרומה, ורצה לומר: הפרשתיך:

פסוק ט
ומסכות. עבודות זרות העשויים בהתכת המתכת, וכן (שמות לד וז) אלהי מסכה:
גוך. גופך, כמו (משלי כו ג) ושבט לגו כסילים:

פסוק י
ובערתי. ענין הפנוי מהמקום, כמו (דברים כו יג) בערתי הקדש:
הגלל. הצואה, כמו (יחזקאל ד טו) גללי האדם:
תמו. מלשון תם והשלמה:

פסוק יד
עתה. כמו מעתה:

פסוק טו
ונתש. ענין עקירה, כמו (ירמיהו א י) לנתוש ולנתוץ:
וזרם. יפזרם, כמו (שם טו ז) ואזרם במזרה:
אשריהם. הוא אילן הנעבד:

פסוק טז
בגלל. בעבור, כמו (בראשית לט ה) בגלל יוסף:

פסוק יז
בסף. האסקופה נקראה גם היא סף, כמו המזוזות, וכן (שופטים יט כז) וידיה על הסף:

פסוק יט
הנם. הנה הם:

פסוק כב
ויקנאו. הרגיזו, כמו (דברים לב טז) יקניאהו בזרים:

פסוק כג
במות. בנין גבוה לעבודה זרה, מקום יעמדו בו המזבחות:
ומצבות. מזבחות מאבן אחת:
רענן. ענין לחות ורטיבות, כמו (תהלים צב יא) בשמן רענן, כי על ידי זה הוא מרבה בענפים:

פסוק כד
קדש. ניאוף, כמו (בראשית לח כא) איה הקדשה:

הוריש. גירש, כמו (שופטים יא כג) הוריש את האמורי:

פסוק כז
והפקיד. מלשון פקדון והנחה:

על יד. כמו ביד:

פסוק כח
מדי. מתי, רוצה לומר: בכל זמן, כמו (שמואל א א ז) מדי עלותה:

תא. ענין חדר מה, כמו (יחזקאל מ יג) מגג התא:

פרק טו

פסוק ד
ניר. כמו נר, ורוצה לומר: מלכות:

פסוק יב
ויעבר. הסיר:

הקדשים. הניאוף:

הגלולים. העבודת גלולים המאוסים כגלל וצואה:

פסוק יז
הרמה. בנין רם:

פסוק יט
הפרה. ענין בטול:

פסוק כג
את רגליו. מרגליו, כמו (בראשית מד ד) יצאו את העיר, ומשפטו: מהעיר:

פסוק כז
ויקשור. ענין מרד הנעשה על ידי בני אדם קשורים באגודה אחת:

צרים. מלשון מצור, רוצה לומר: חנו לצור ולסבב:

פרק טז

פסוק ב
הרימותיך. מלשון תרומה והפרשה:

פסוק ג
מבעיר. ענין הפנוי מהמקום:

פסוק יח
ארמון. היכל:

פסוק כד
שמר. שם איש:

פסוק לד
צעירו. קטן בניו:

פרק יז

פסוק א
התשבי. מעיר ששמה תושב:
מתושבי. מלשון ישב, ורוצה לומר: שישב בגלעד זמן רב:
לפי. לשעור, כמו (בראשית מז יב) לחם לפי הטף:

פסוק ג
ופנית. תפנה ותסבב עצמך:

פסוק ד
העורבים. הם העופות השחורות:
לכלכלך. ענין סיפוק המזון:

פסוק י
מקששת. לקיטת דברים הדקים קרוי קושש, וכן (שמות ה יב) לקושש קש:

פסוק יא
פת. חתיכה, כמו (ויקרא ב ו) פתות אותה:

פסוק יב
מעוג. עוגה, וכן (תהלים לה טז) בחנפי לעגי מעוג:
כף. פס היד:
בכד. שם כלי:
בצפחת. צלוחית, וכן (שמואל א כו יא) צפחת המים:

פסוק יד
תכלה. מלשון כליון:

פסוק טו
ימים. אמרו רבותינו ז"ל: שנה:

פסוק יז
בעלת הבית. אדונת הבית:

פסוק כ
מתגורר. מלשון גרות ומדור, וכן (בראשית לב ד) עם לבן גרתי:

פסוק כא
ויתמודד. מלשון מדידה:

קרבו. תוך גופו:

פרק יח

פסוק ד
ויחביאם. הטמינם במחבואה:

פסוק ה
חציר. דשא:

ונחיה. ונזון, וכן (שם מה ה) למחיה שלחני:

פסוק י
אין. איננו פה:

פסוק יז
עוכר. משחית ומחבל, וכן (שם לד ל) עכרתם אותי:

פסוק כא
פוסחים. מדלגים, ויקרא כן החגר, כי בעת הלוכו נראה כדולג:

הסעיפים. המחשבות, כמו (תהלים קיט קיג) סעפים שנאתי והוא לשון מושאל מסעיף אילן, כי המחשבות המה ללב כסעיף לאילן:

פסוק כג
וינתחוהו. יחתכוהו לאברים, כמו (ויקרא א ו) ונתח אותה:

פסוק כו
ויפסחו. ודלגו:

פסוק כז
ויהתל. ולעג, כמו (בראשית לא ז) ואביכן התל בי:

שיח. ענין דבור, כמו (תהלים סט יג) ישיחו בי:

שיג. רצה לומר: השגת דבר חכמה:

פסוק כח
ויתגודדו. ענין שריטת הבשר, כמו (דברים יד א) לא תתגודדו:

כמשפטם. כמנהגם:

בחרבות. מלשון חרב:

פסוק כט
ויתנבאו. עשו עצמם כמתנבאים:

קשב. האזנה, כמו (ישעיהו כא ז) והקשיב קשב:

פסוק ל
ההרוס. ענין שבירה ונתיצה:

פסוק לב
תעלה. חפירה, וכן (שם ז ג) תעלת הבריכה:

פסוק לג
ויערוך. ענין סדור:

פסוק לח
לחכה. ענין לקיקה, כמו (שם מט כג) ועפר רגליך ילחכו, ורוצה לומר: שרפה הכל, כהלוקק בלשון:

פסוק מ
תפשו. אחזו לבל יברחו:

פסוק מב
ויגהר. ענין השתטחות, כמו (מלכים ב ד לד) ויגהר עליו:

פסוק מג
אין מאומה. אין כלום:

פסוק מד
אסור. קשור הסוסים להמרכבה:

יעצרכה. יעכב אותך, כמו (שופטים יג טז) אם תעצרני לא אוכל:

פסוק מה
התקדרו. נחשכו, כמו (יואל ב י) שמש וירח קדרו:

פסוק מו
וישנס. ענין חגורה, ואין לו דומה:

עד באכה. עד אשר תבוא, וכאילו ידבר למול היודע המקום:

פרק יט

פסוק ב
כעת. הכ"ף באה לאמתת הדבר:

פסוק ד
רתם. שם אילן, שגחליו תמיד חמים מאוד, וכן (תהלים קכ ד) גחלי רתמים:

פסוק ו
מראשותיו. סמוך לראשו:

עוגת. חררה:

רצפים. אפויה על גבי גחלים, כמו (ישעיה ו ו) ובידו רצפה:

פסוק ט
פה. הנה:

פסוק י
קנא קנאתי. נקם נקמתי, וכן (במדבר כה יא) בקנאו את קנאתי:

פסוק יא
מפרק. משבר, כמו (זכריה יא טז) ופרסיהן יפרק:

פסוק יב
דממה. ענין שתיקה, כמו (תהלים קז כט) יקם סערה לדממה:

פסוק יג
וילט. ענין כריכה, כמו (שמואל א כא י) לוטה בשמלה:

באדרתו. מלבוש חשוב מיוחד לנביאים, וכן (זכריה יג ד) ולא ילבשו אדרת שער:

פסוק יט
צמדים. כן יקרא זוג הבקר, כי הולכים מחוברים יחד, והוא מלשון (במדבר יט טו) צמיד פתיל:

פסוק כ
אשקה. מלשון נשיקה:

פסוק כא
מאחריו. מאחרי אליהו:

בשלם. בשל להם, רוצה לומר: להעם, וכן (יהושע טו יט) ארץ הנגב נתתני, ומשפטו: נתת לי:

פרק כ

פסוק ו
וחפשו. ענין דרישה וביקור:

פסוק ח
ולא תאבה. ולא תרצה:

פסוק י
ישפוק. כמו יספוק בסמ"ך, והוא מלשון ספוק ודי:

לשעלים. הוא ענין אגרוף, וכן (ישעיהו מ יב) מי מדד בשעלו מים:

אשר ברגלי. ההולכים עמי ואחרי, וכן (שופטים ד י) ויעל ברגליו:

פסוק יא
יתהלל. יתפאר:

כמפתח. ענין התרה:

פסוק יג
ההמון. ענין רבוי:

פסוק כד
פחות. שלטונים, וכן (חגי א א) פחת יהודה:

פסוק כו
ויפקוד. ענין מנין:

פסוק כז
וכלכלו. מלשון כל:

חשפי. הוא ענין עדר, ואין לו דומה:

פסוק כט
נוכח. מול:

המלחמה. עם המלחמה:

פסוק לג
ינחשו. מלשון נחוש וסימן טוב, וכן (בראשית ל כז) נחשתי ויברכני ה', ורוצה לומר: ביאתך לי לסימן טוב, ויברכני ה':

ויחלטו. התרגום של לצמיתות (ויקרא כה כג), הוא לחלוטין, וענינו דבר המתקיים מבלי השתנות:

פסוק לה
וימאן. לא רצה:

פסוק לז
ופצוע. מכה המוציאה דם:

פסוק לח
ויתחפש. ענין השתנות המלבוש, וכן (לקמן כב ל) התחפש ובוא:

באפר. בצעיף, והוא הפך מן פארי המגבעות (שמות לט כח), שהוא מענין היופי והשבח שיש להאדם כשהצעיף בראשו:

פסוק מ
חרצת. גזרת וחתכת, כמו (ישעיהו י כב) כליון חרוץ:

פסוק מב
חרמי. ענין רשת, כמו (מיכה ז ב) יצודו חרם:

פסוק מג
סר. רוצה לומר: סרה מעמו הרצון והדבור, וכמו שכתוב (לקמן כא ה) מה זה רוחך סרה:

וזעף. ענין כעס, כמו (מיכה ז ט) זעף ה' אשא:

פרק כא

פסוק ב
מחיר. דמיו, ערך שויו:

פסוק ו
אדבר. כמו דברתי, עתיד במקום עבר:

פסוק ח
ספרים. אגרות, על שם שבהן יסופר דברים:

החורים. השרים, וכן (נחמיה ה ז) ואריבה את החורים:

פסוק טו
רש. מלשון ירושה:

מאן. לא רצה:

פסוק יט
לקקו. ענין לחיכה, כמו (שופטים ז ה) אשר ילק בלשונו:

פסוק כג
בחל. היא חומה נמוכה, כמו (שמואל ב כ טו) ותעמוד בחל:

פסוק כה
הסתה. ענין פתוי:

פסוק כו
הוריש. גירש:

פסוק כז
אט. בנחת, וכן (שם יח ה) לאט לי לנער:

פרק כב

פסוק ג
מחשים. שותקים, כמו (קהלת ג ז) עת לחשות:

פסוק ט
סריס. שר, וכן (אסתר א י) שבעת הסריסים:

פסוק יא
תנגח. מלשון נגיחה והכאה:

פסוק יז
נפוצים. מפוזרים:

אל ההרים. על ההרים:

פסוק יט
עליו. סמוך לו:

פסוק כב
תוכל. מלשון יכולת:

פסוק כד
הלחי. הוא המקום שאצל העין:

פסוק כה
הנך. הנה אתה:

להחבה. מלשון מחבואה ומסתור:

פסוק כז
לחץ. ענין דוחק, רוצה לומר: בצמצום:

פסוק ל
התחפש. ענין השתנות המלבוש:

פסוק לו
הרנה. קול הכרוז, כן תרגם יונתן:

פסוק לח
ברכת. מקום הבנוי באבנים ובסיד, ושם מתכנסים המים, כמו (שמואל ב ב יג) על ברכת גבעון:
וילוקו. ענין לחיכה, כמו (שופטים ז ה) כל אשר ילק בלשונו:

פסוק לט
השן. שן של פיל:

פסוק מה
וישלם. עשה שלום:

פסוק מז
הקדש. הניאוף, וכן (דברים כג יח) לא יהיה קדש:
בער. פנה מן העולם:

פסוק נ
ולא אבה. לא רצה: